

EU:

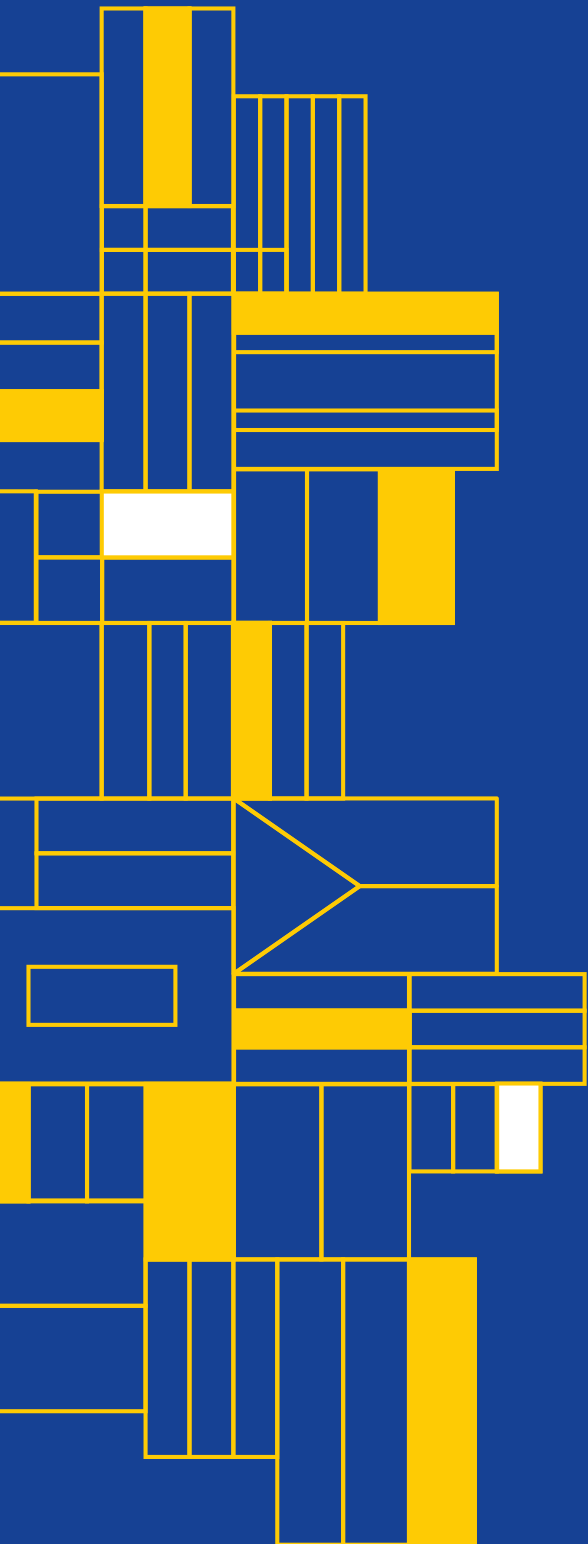
waarde in

de wereld

**THE
FUTURE
IS
EUROPE**

EU next level

Inhoud

Voorwoord	3
Interview Hans de Boer en Jacco Vonhof	5
Inleiding: De EU is uniek maar staat onder druk	9
Samenvatting	15
1 Drie grote uitdagingen voor de EU:	19
Op eigen benen	19
Een innovatieve en autonome EU op technologie, energie en milieu	25
Blijvend sociaal: een EU waar iedereen meedoet en meetelt	29
2 Een effectieve EU met een goed ondernemingsklimaat:	35
Economische concurrentiekracht	42
Ondernemerschap en mkb-beleid	43
Adequate financiering	44
Bestuurlijke slagkracht	44
Solidariteit	44
3 Een sterke positie van Nederland in Brussel	49

Voorwoord

De Europese Unie van vandaag is het resultaat van een jarenlange, gezamenlijke krachtsinspanning van lidstaten, ondernemers en inwoners van Europa. Een prestatie om trots op te zijn. Want samen maakten we de Europese manier van leven mogelijk en die is uniek. We leven in de EU in de meest open, vrije en welvarende samenleving van de wereld. 'Europa' heeft grote meerwaarde voor burgers, maar zeker ook voor ondernemers. De EU is voor hen niet alleen economisch van belang, maar ook vanwege de vrijheid en de open samenleving waarin ondernemerschap gedijt.

Ondertussen verandert onze wereld in sneltreinvaart. Onze economieën zijn meer dan ooit verweven met wereldpolitiek. De VS en China zijn in een openlijke machtsstrijd verwickeld en verwachten dat Europa positie kiest. Veiligheid en migratie, de ontwikkelingen in Afrika, digitalisering, energieafhankelijkheid en verduurzaming stellen de EU voor grote uitdagingen. Daarnaast is de vraag of iedereen in de EU wel voldoende kan meekomen. En daar komt nog eens bij dat Europa ook intern verandert. Het Verenigd Koninkrijk staat op het punt uit de EU te stappen en spanningen tussen landen nemen toe. We beleven een verandering van tijdperk. Het huidige succes van Europa is geen garantie voor de toekomst.

Wij ondernemers geloven in het belang, de kracht én de toekomst van een verenigd Europa. De uitdagingen waarvoor we in de EU met elkaar staan, kunnen we ook alleen met elkaar aan. Dan moet de EU wel, samen met de lidstaten, echt haar meerwaarde laten zien en concrete oplossingen bieden. De komende jaren kan het dus geen *business as usual* zijn. Er moet uit een ander vaatje worden getapt.

Dat doen wij ook in deze notitie, waarin wij onze ambitie presenteren voor de Europese Unie met het oog op de verkiezingen voor het Europese Parlement in mei en de agenda 2019 – 2024 van de nieuwe Europese Commissie.

We benadrukken dat het in de EU niet alleen om de economie draait, maar ook om de open samenleving en de *European way of life*. We kijken op de eerste plaats vanuit de wereld naar Europa en betogen dat de EU daarin onafhankelijker en sterker moet staan. De EU moet speler zijn, geen bal. Dat betekent aanzienlijke nieuwe taken

voor Europa, zoals een effectief migratiebeleid, een partnerschap met Afrika, een geïntensiveerd veiligheidsbeleid, meer autonomie op technologie- en energiegebied en een eigen handelsbeleid.

We willen ook dat de EU een motor van verandering wordt voor de grote transitie die voor de deur staat bij technologie, energie en duurzaamheid. En we willen dat Europa een beleid voert zodat iedereen kan meedoen en meetelt. Dat vereist een effectieve EU, met een goed ondernemersklimaat en herkenbaar mkb-beleid. De interne markt is en blijft een hoeksteen van de EU en van enorm belang voor ondernemers. De volgende commissie moet daarom stevige ambitie tonen en van de interne markt opnieuw een politieke prioriteit maken in plaats van een technische exercitie.

Bij dat alles moet het bedrijfsleven - zoals we eerder ook al betoogden in NL Next Level - een partner zijn van de politiek. Zonder bedrijven en ondernemerschap lukt het niet. Om vernieuwing tot stand te brengen en de EU een sterke positie in de wereld te geven, moet de EU zich niet beperken tot regelgeving en coördinatie. Er zijn ook grensoverschrijdende, pan-Europese publiek-private transitieprogramma's nodig. Een Next Level aanpak op EU-niveau.

Hans de Boer

voorzitter VNO-NCW

Jacco Vonhof

voorzitter MKB-Nederland

Hans de Boer

Jacco Vonhof

Interview

Interview Hans de Boer en Jacco Vonhof over het belang van de EU en de Europese verkiezingen, gepubliceerd in *het Financieele Dagblad*, 11 februari 2019

Door Ria Cats en Jeroen Segenhout

De werkgeversvoormannen Hans de Boer en Jacco Vonhof maken zich grote zorgen over het toenemende populisme in Europa. Ze springen daarom in de bres voor de 'liberale, open, democratische way of life'. De werkgevers hebben naar eigen zeggen 'een zwaai' gemaakt. Lang waren de Nederlandse ondernemerslobby's VNO-NCW en MKB-Nederland en hun Europese evenknieën vooral geïnteresseerd in de economische kant van de Europese Unie: meer aandacht voor onderzoek en innovatie, een betere werking van de interne markt et cetera.

'Heel technisch, heel belangrijk allemaal', memoreert voorman Hans de Boer van VNO-NCW. Maar hij en voorzitter Jacco Vonhof van MKB-Nederland zien nu ook 'een hoger doel': het voortbestaan van de EU zélf en haar open, democratische manier van leven staan in deze onrustige internationale tijd onder grote druk.

Daarom willen VNO-NCW, MKB-Nederland en hun Brusselse koepels Business Europe en SMEunited ditmaal bij de campagne voor de Europese verkiezingen van mei óók hameren op de mooie 'European way of life'. Het is voor het eerst dat de werkgevers de zachte kant van de EU 'uitventen', zeggen De Boer en Vonhof. Uit grote bezorgdheid. Uw boodschap bij eerdere Europese verkiezingen was 'Nederland leeft van Europa'.

Dat verhaal over hoeveel welvaart en banen Nederland aan de EU dankt, sloeg niet meer aan?

Hans de Boer: 'Ik sprak met mijn collega van de Italiaanse werkgeversorganisatie. Hij zei: "Wij hebben nu een heel moeilijk politiek klimaat met populistische krachten, omdat de EU Italië heeft laten zitten met migratie. Dat is voor de samenleving en de bedrijven heel zwaar, omdat er geen verstandig economisch beleid meer is." Zoiets kan in andere lidstaten ook gebeuren, dus daar moeten wij als VNO-NCW en MKB-Nederland wat mee. Daarom willen we het hebben over welke richting Europa uit moet. En we willen het gróte, gróte belang van de EU naar voren brengen.'

Wat moet dan nu hét thema van de Europese verkiezingen worden?

De Boer: 'Essentieel is dat de EU met een gecontroleerd migratiebeleid komt, want Europa moet op een constructieve manier iets met Afrika. De Afrikaanse bevolking groeit explosief tot 2050. Veel Afrikanen zouden hier straks

een tijdje kunnen werken om goed te verdienen en daarna hun land op te bouwen. We moeten daarover nadenken. Daarnaast is klimaatbeleid heel belangrijk, net als een Europese signatuur rond defensie-inspanningen. En de EU moet zorgen dat ze, als grootste en rijkste blok ter wereld, een serieuze tegenmacht gaat vormen voor China en voor de VS. Zo zie je nu twee polen in de wereld ontstaan wat betreft kunstmatige intelligentie en de platformeconomie. Het kan niet zo zijn dat de EU daar niets tegenover stelt. En bovenal willen we onze open, democratische manier van leven behouden.'

U bent niet de eerste die roept dat de EU op eigen benen moet staan, maar feitelijk gebeurt er weinig.

De Boer: 'Dat is zo. Maar of je effectief bent, hangt van twee dingen af: van de kwaliteit van je handelen en van de acceptatie. Als de kwaliteit van wat je doet hoog is, maar de acceptatie is nul, dan ben je niet effectief. De doelen van de EU zijn mooi, maar ze heeft nog geen overtuigend verhaal voor burgers en mkb-bedrijven. De acceptatie blijft achter. Europa moet uit de hoek komen.'

Hoezo schort het aan de acceptatie bij mkb-bedrijven? Zijn die eurosceptischer?

Vonhof: 'Europa zit mkb'ers soms in de weg, zoals bij de in mei van kracht geworden privacywetgeving. De EU hanteert hier heel hoge morele standaarden, wat het voor bedrijven hier heel moeilijk maakt hun innovatiekracht tot wasdom te brengen. Elders hebben ze een andere moraal en gaat de digitalisering een stuk sneller. Europa moet ook kiezen: niet de achterstand wat betreft kunstmatige intelligentie proberen in te lopen door precies hetzelfde te doen als China en de VS, maar een

nog onontgonnen terrein kiezen en daarin flink geld steken.'

De Boer: 'Zo heeft Europa ooit ook besloten dat het niet alleen afhankelijk wil zijn van één vliegtuigbouwer en heeft het daar het Airbus-project tegenover gezet. Zoiets moet de EU weer toestaan. Dat appelleert aan de Europese trots en geeft ook eenheid. Ook al ligt dat dan gevoelig vanwege het creëren van monopolies.'

Gelijke beloning moet, anders breekt de pleuris uit.

Gaat de EU ten onder aan overregulering?

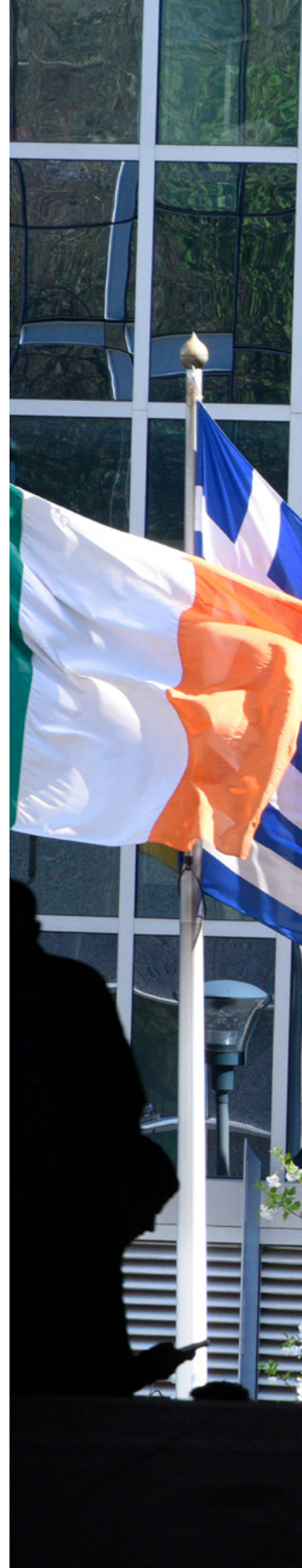
Vonhof: 'Tja, dat is een lastige. We begrijpen van Eurocommissaris Frans Timmermans dat veel zaken waaraan Nederlanders zo de pest hebben, vooral komen doordat Nederland zelf een extra kop zet op de Europese regels. Zo schiet de Autoriteit Persoonsgegevens ongelooflijk door met de interpretatie van de nieuwe privacyregels. Dat is nationaal echt een waterhoofd geworden. We kunnen bijna niet eens meer foto's van een bedrijfsfeest online plaatsen. Hetzelfde geldt voor de Europese aanbestedingsregels. Waarom is er niet een veel hogere drempel ingevoerd, zodat de overheden hier wat meer opdrachten onderhands aan het mkb kunnen gunnen? Het gevaar is dat burgers niet weten wat uit Brussel komt en wat de nationale kop is en dus toch de EU de schuld geven. En straks mogelijk stemmen op populistten.'

Moeten werkgevers ook niet kritisch naar zichzelf kijken? Burgers worden ook niet blij van de Europese concurrentie op loonkosten.

Vonhof: 'Ik denk dat die concurrentie op arbeidsvoorwaarden een van de katalysatoren van de brexit is geweest. Je wilt geen rare routes, geen grote verschillen binnen en tussen landen. Werkgevers moeten werknemers gelijk belonen en dat moet goed gehandhaafd worden. Anders breekt uiteindelijk de pleuris uit.'
De Boer: 'Ja, als werkgeversvoorzitter moet je het lef hebben dat te zeggen.'

Hoe belangrijk zijn deze Europese verkiezingen? Premier Mark Rutte noemde ze niet zo relevant.

De Boer: 'Ik vind Rutte een superman, maar dat had hij niet moeten zeggen. De Europese verkiezingen zijn heel belangrijk, veel belangrijker dan de Provinciale Statenverkiezingen. Het laatste wat ik zou willen is dat je Europese burgers weer tegen elkaar opzet uit populisme en zaken nationaal gaat regelen.'
Vonhof: 'Eens. Ik hoef mijn achterban maar te wijzen op wat we allemaal moeten uitzichten om na de brexit nog zaken te blijven doen met het Verenigd Koninkrijk en dan is iedereen overtuigd van wat de EU ons allemaal heeft gebracht.'

Inleiding

De EU is uniek, maar staat onder druk

Vrede, welvaart, vrijheid zijn niet vanzelfsprekend

Al zeventig jaar leven we in de EU in vrede. Ook de welvaart in Europa is ongekend hoog, vergeleken met andere tijden en andere werelddelen. We combineren wereldwijd concurrentievermogen met hoge normen voor sociale zekerheid, gezondheidszorg,

consumentenbescherming en milieu.

We leven in Europa in een democratische maatschappij, waar we vrij kunnen denken en spreken, leren en ondernemen. In grote delen van de wereld kunnen mensen alleen dromen van de bescherming van waarden die de EU biedt. Het zijn verworvenheden van de EU die we doodgewoon vinden in Europa. Maar dat zijn ze niet. We moeten blijven beseffen hoe uniek onze *European way of life* is. Om die te behouden, is permanent onderhoud nodig.

Eenvoudiger zaken doen

Door de Europese interne markt zonder grenzen kunnen werknemers overal een baan accepteren en kunnen ondernemers – grootbedrijf en mkb - eenvoudiger handel drijven binnen de gehele EU. In het Schengengebied kunnen we onbelemmerd reizen. De Europese bevolking is gemiddeld hoogopgeleid en goed geschoold. Studenten kunnen in het buitenland studeren door het Erasmus-programma en Erasmus plus voor beroepsonderwijs. De meeste EU-lidstaten hebben de euro als gemeenschappelijke munt. Dat maakt betalingen transparanter, goedkoper en minder risicovol. Europa staat sterk in de wereld op het gebied van innovatie, technologie en digitalisering.

Gelijkheid in Europa

De Europese samenlevingen kennen een grote mate van gelijkheid. We hebben de meest ontwikkelde verzorgingsstaten. In de EU wordt 25% meer uitgegeven aan sociale voorzieningen dan in de Verenigde Staten, en ruim vijf maal meer dan het wereldwijde gemiddelde. 80% van de werkenden in Europa valt onder een werkloosheidsverzekering; in de rest van de wereld is dat 30%. Europeanen leven langer en gezonder en hebben de hoogste gezonde levensverwachting in de wereld.

Eenheid in verscheidenheid

De EU is een *unity in diversity*. De lidstaten kennen een kleurrijke veelzijdigheid. Maar naast onze nationale en regionale identiteit hebben we ook een gezamenlijke, Europese identiteit. Die is het resultaat van eeuwenlang gedeelde geschiedenis en waarden. Zij vindt haar neerslag in het culturele erfgoed van Europa. Zelf staren we ons vaak blind op de verschillen binnen Europa, of zelfs binnen ons eigen land. Maar vanuit de VS, China of Afrika vallen juist de overeenkomsten op.

Vrede, welvaart en vrijheid, een rijke geschiedenis en gedeelde waarden maken de EU tot een wereldregio met een unieke kwaliteit van leven.

Verworvenheden van de EU voor Nederland

- 70 Jaar vrede in Europa en daardoor ongekende welvaartsgroei;
- Een interne markt waardoor de omzet van talloze bedrijven – groot en klein - met tientallen procenten kon groeien; de interne markt is goed voor 4-6% bbp in Nederland, op termijn oplopend tot 17% (bron: CPB, 2008);
- Nederland - en met name het Nederlandse mkb - profiteert bovengemiddeld van de interne markt en het grote netwerk van EU-vrijhandelsakkoorden door onze uitzonderlijk open economie. Zie alleen al de ontwikkeling van de economie rond de Rotterdamse haven en Schiphol;
- De euro heeft Nederland als exportland veel voordelen gebracht door het verdwijnen van wisselkoersrisico's en het stimuleren van extra groei;
- Uitbreiding naar Oost-Europa waardoor een half continent aan onze grenzen gestabiliseerd werd, de Nederlandse export en investeringen met miljarden stegen en ook het bnp dáár enorm groeide;
- Het meest uitgebreide netwerk van vrij-handelsakkoorden in de wereld;
- De migratiedeal met Turkije waardoor illegale migratie terug is op pre-crisis niveau;
- Grotere voorspelbaarheid en reductie van regelgeving, waar de nationale regelingen van 28 lidstaten worden vervangen door één Europese, bijvoorbeeld voor productnormen of technologie;
- Een krachtiger positie in de wereld bij handelsconflicten, klimaatonderhandelingen, migratiedeals of veiligheidsdreigingen;
- Op vele terreinen, ook buiten het verdrag om, zijn intensieve samenwerking en uitwisseling tot stand gekomen, zoals op wetenschappelijk terrein.

Uniek model, unieke samenwerking

De EU is een uniek samenwerkingsverband van 27 lidstaten¹ met een markt van 440 miljoen mensen. Zij heeft een enorm economisch, technologisch en innovatief potentieel en uitstekende politieke en maatschappelijke instituties. Dat komt mede door het 'Europese model'. Geen ander land of continent combineert met dezelfde kracht en dynamiek de harde zijde van economie, geopolitiek en wetenschap met de zachte zijde van politieke en maatschappelijke waarden. Denk maar aan vrijheid, democratie, mensenrechten, rechtsstaat, respect voor het individu en de menselijke waardigheid en 'eenheid in verscheidenheid'. Het Europese model blijft niet steken in abstracte ideeën: het vertaalt zich in concreet beleid, bijvoorbeeld inzake milieu, gelijke rechten, bestrijding van epidemieën, privacybescherming en mededinging.

De agenda van de EU is te omvangrijk en te belangrijk om alleen via ad hoc samenwerking van landen aan te werken.

Onderdeel van het model is ook dat de EU als geen ander staat voor samenwerking in de wereld, behoud van het bestaande

internationale systeem, op regels gebaseerde wereldhandel, bevordering van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de Verenigde Naties en ontwikkelingssamenwerking.

Intern heeft de EU een bijzonder systeem van samenwerking. Het is gebaseerd op gezamenlijke uitoefening van soevereiniteit op een niveau waarop dat internationaal effect heeft. De agenda van de EU is te omvangrijk en te belangrijk om alleen via ad hoc samenwerking van landen aan te werken. Er moet steeds een weg voorwaarts worden gevonden en compromissen worden gesmeed bij grote gemeenschappelijke belangen maar grote verschillen van inzicht. De EU-instellingen – Raad, Commissie en Parlement en toezicht door het Hof van Justitie - voorkomen dat grote lidstaten domineren zonder met de kleine rekening te houden én dat kleine lidstaten het proces onterecht ophouden.

Vastgelegde bevoegdheden

De bevoegdheden van de EU zijn door de lidstaten in het Verdrag vastgelegd. De economie, de euro en de interne markt zijn heel belangrijke onderdelen. Maar de EU is meer dan dat: respect voor de *rule of law* of politie samenwerking bijvoorbeeld dragen bij aan een gezonde economie, maar zijn ook van breder belang. Ook immigratiebeleid, defensie en coördinatie van buitenlands beleid zijn wezenlijke onderdelen van de EU.

Natuurlijk heeft de EU-samenwerking ook zijn keerzijden. Een ontsporend landbouwbeleid in het verleden, negatieve bijwerkingen van

---

¹ Ervan uitgaande dat de Brexit dit jaar doorgaat.

de uitbreiding, doorgeschoten regelzucht en ondoelmatige besteding van gelden zijn daar voorbeelden van. De EU heeft vaak, net als andere overheden, grote moeite om falend beleid te corrigeren, maar slaagt daar in een aantal gevallen wel in.

Een andere wereld, een ander belang van Europa

De EU is geen 'rustig bezit'. Opiniepeilingen laten zien dat de steun van burgers voor Europa en het lidmaatschap van de EU groter is dan ooit. Maar tegelijk is er scepsis. Als we de naald in een oude groef zetten komt er geen nieuwe muziek uit de luidspreker. 2019 vraagt om nieuw Europees beleid, om commitment en actieve inzet van de lidstaten. De wereld is in korte tijd totaal veranderd, waardoor Europa – ook direct voor de burger – een heel ander belang heeft gekregen.

In de wereld van vandaag strijden de twee grootmachten VS en China om de politieke en economische zeggenschap. Er is sprake van een openlijke systeemcompetitie. Zij zetten het bestaande multilaterale stelsel van afspraken en samenwerking op de helling omdat ze vinden dat het niet (meer) met hun belangen strookt. Die ontwikkelingen gaan steeds sneller. Waar de olifanten vechten, wordt het gras vertrapt.

De EU is door geopolitieke ontwikkelingen steeds meer op zichzelf aangewezen.

De economie – concurrentiekracht, technologie, innovatie – is meer dan ooit verweven met wereldpolitiek. De VS en China zien de EU niet alleen als een politieke en economische rivaal. Beide lijken actief bezig de basis van de EU – eenheid, rechtsstaat, liberale samenleving, sociale markteconomie – te ondergraven. Ook Rusland mengt zich actief in de interne politiek van EU-lidstaten. De EU is door deze ontwikkelingen steeds meer op zichzelf aangewezen. Dat was niet eerder het geval. Vanuit deze context moeten we naar Europa kijken.

De globalisering gaat een heel nieuwe fase in. Daarbij wordt heel snel beslist of Europa nog een speler is of alleen een bal. Dat heeft niet alleen ingrijpende gevolgen voor de compositie van de EU en lidstaten, maar ook voor de burger en de ondernemer.

Naast deze politieke ontwikkelingen worden Europa en de lidstaten ook geconfronteerd met grote internationale uitdagingen, zoals op het gebied van klimaat, energie, disruptieve technologische veranderingen, pandemieën. Die kunnen alleen op supranationaal niveau effectief worden aangepakt. Voor Nederland is dat op de eerste plaats het EU-niveau.

Een dubbele Europese uitdaging: weerbaarheid en samenhang

Door deze nieuwe internationale realiteit van wereldpolitiek en uitdagingen heeft de EU één centrale prioriteit: het versterken van haar weerbaarheid in brede zin.

Maar juist op het moment dat eenheid nodig is, kent de EU intern toenemende spanningen. Het Verenigd Koninkrijk is bezig de EU te verlaten, Oost en West zijn verdeeld over de interne markt en de rechtsstaat, de versterking

van de euro verdeelt Noord en Zuid en binnen sommige lidstaten zijn regionale afscheidingsbewegingen actief. En hoewel volgens recente peilingen van de Europese Commissie het draagvlak voor de EU toeneemt, is er in lidstaten toch nog altijd sprake van serieuze euroscepis.

De EU staat dus voor een dubbele existentiële uitdaging: ze moet tegelijkertijd én haar weerbaarheid én haar samenhang versterken. Die twee zijn communicerende vaten: grotere weerbaarheid versterkt de samenhang en omgekeerd.

Met goed beleid kan de EU kan die dubbele uitdaging aan. Daarom willen wij een EU die:

- sterk en onafhankelijker in de wereld staat;
- internationaal vooroploopt en vernieuwing doorvoert op het gebied van innovatie, digitalisering, en duurzaamheid
- met de interne markt en eerlijke marktverhoudingen een belangrijke basis biedt voor welvaart en ondernemen;
- binnen en tussen de lidstaten economische cohesie en sociale inclusie kent;
- efficiënt functioneert.

Daarover gaan de volgende hoofdstukken van deze uitgave.

Samenvatting

Onafhankelijk, innovatief en blijvend sociaal

VNO-NCW en MKB-Nederland geloven in het brede belang en de toekomst van Europa. De EU moet tegelijk haar weerbaarheid en haar samenhang versterken. Daarbij is de ambitie dat de EU:

1. Sterk en onafhankelijker in de wereld staat;
2. Internationaal vooroploopt en een motor voor verandering is op het gebied van innovatie, digitalisering en duurzaamheid;
3. Binnen en tussen de lidstaten economische cohesie en sociale inclusie kent;
4. Efficiënt functioneert.

1. Sterk en onafhankelijk

Een sterke en onafhankelijker positie in de wereld vraagt om:

- Effectief EU-migratiebeleid op de gehele ‘migratieketen’, met een EU-strategie voor Afrika-beleid, een omvattend partnerschap EU-Afrika en arbeidsmigratiebeleid met toegang tot de Europese arbeidsmarkt voor kennismigranten.
- Minder afhankelijkheid van buitenlandse technologie en energie en meer inzet op ontwikkeling van essentiële technologieën in Europa zoals waterstof.
- Beter in staat zijn om zelf, naast de NAVO, gezamenlijk defensietaken te kunnen uitvoeren, met onder meer een autonome defensie-industrie.
- Betere spreiding van de voordelen van handelsliberalisering, doorgaan met de hervorming van de WTO en het afsluiten van

vrijhandelsakkoorden waarin de waarden van de EU verankerd zijn.

2. Innovatief, motor voor verandering

Om internationaal voorop te kunnen lopen met nieuwe technologie, moet de EU:

- Het Europese model voor innovatie en digitalisering strategischer inrichten.
- Het innovatiebudget verhogen met 50%, het digitaliseringsbudget met 500%.
- Met een Europese aanpak komen voor de omgang met data en digitale platforms.
- De energietransitie en het terugdringen van de energie- en grondstoffenafhankelijkheid van andere landen programmatisch en systematisch ter hand nemen.
- Met gemeenschappelijk energievoorzieningsbeleid komen en functioneren als één markt.
- Het Europese klimaatbeleid verschuiven van plichten naar kansen en het realiseren van disruptieve transitie.

3. Blijvend sociaal

Om het draagvlak te vergroten, moet de EU tonen dat zij echte oplossingen biedt voor de grote uitdagingen en oog heeft voor de belangen van iedere burger. Daarvoor is nodig:

- Een nieuwe agenda met basisnormen voor aspecten van sociaal beleid waarop beleidsconcurrentie niet wenselijk is.
- Een substantiële agenda voor de Europese sociale dialoog.
- Dat sociale zekerheidsrechten over de grens kunnen worden meegenomen en dat

diploma's tussen lidstaten onderling worden erkend.

- Een waterdicht systeem voor betrouwbare AI-verklaringen in de hele EU.
- Versterking van de skills-agenda, met onder meer maatregelen om (digitale) vaardigheden en een leven lang leren te stimuleren en een uitbreiding van het Erasmusprogramma.

Een effectieve EU met een goed ondernemingsklimaat

Een actieve rol van ondernemers is onontbeerlijk om de disruptieve veranderingen waar we voor staan in goede banen te leiden. Dat vraagt om gericht beleid en regelgeving: investeren in eigen capaciteiten en een klimaat dat ondernemers en koplopers de ruimte geeft.

Economische concurrentiekracht

- De interne markt moet weer een politieke prioriteit worden. Handhaving en eerlijke marktverhoudingen staan centraal.
- Verdere voltooiing van de EMU en de euro, met een juist evenwicht tussen noodzakelijke hervormingen in lidstaten en het meer gemeenschappelijk gaan dragen van risico's.
- Behoud van unanimiteit in het belastingbeleid, geen geconsolideerde belastinggrondslag.
- Nieuw, samenhangend Europees industriebeleid dat een gelijk speelveld schept voor EU-bedrijven ten opzichte van de VS en China en maximaal bijdraagt aan de transitie op het gebied van duurzaamheid/klimaat en digitalisering.

Ondernemerschap en mkb-beleid

- De belangen van het mkb moeten structureler worden meegenomen bij nieuwe EU-regels.

- *Think small first, Better Regulation* en Refit moeten worden voortgezet.
- Het belang en de invalshoek van het mkb moet veel structureler en consequenter worden meegewogen in het beleid van de EU. Daartoe moet de nieuwe Commissie met een samenhangend plan komen.

Adequate financiering

- Andere invulling van het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (MFK), met fors meer geld voor innovatie, defensie en migratie.
- Meer conditionaliteit: lidstaten die EU-geld ontvangen, moet economische hervormingen doorvoeren, financiële verantwoording afleggen en de rechtsstaat respecteren.

Bestuurlijke slagkracht

- Dynamischer en transparanter besluitvorming, vooral in de Raad van Ministers.
- Behoud van de Nederlandse Commissaris in de Europese Commissie.

Solidariteit

- Solidariteit tussen lidstaten is cruciaal. Solidariteit van de ene kant vraagt wel ook om verantwoordelijkheid van de andere kant.

Een sterke Nederlandse positie in Brussel

Het beste medicijn tegen eurosceptis is zichtbaar maken wat Europa ons brengt en dat Nederland in Brussel invloed heeft. Nederland is in de EU effectief als het vroegtijdig weet wat het wil, goede ideeën heeft, voldoende in de lobby investeert, bondgenoten heeft en flexibiliteit bewaart bij het zoeken naar oplossingen. Daar moeten we dus steeds voor zorgen.

1. Drie grote uitdagingen voor de EU: op eigen benen, innovatief, blijvend sociaal

Wij willen dat de EU haar positie in de wereld versterkt, haar eigen weg naar de toekomst bepaalt en daarbij ruimte geeft aan markt en ondernemerschap zoals wij dat in Nederland kennen. Daartoe moet de EU urgent drie grote uitdagingen oppakken. Zij moet:

- onafhankelijker in de wereld staan;
- innovatief en autonoom zijn op het gebied van technologie, energie en milieu;
- blijvend sociaal zijn, zodat iedereen meetelt en kan meedoen.

1.1 Op eigen benen

In de nieuwe internationale situatie moet de EU sterk en onafhankelijker in de wereld staan. Dat vraagt om nieuw beleid voor migratie, veiligheid en handel.

a. Migratiebeleid: hele 'migratieketen' aanpakken en een partnerschap met Afrika

Burgers willen een effectief migratiebeleid, dat vluchtelingen een veilige haven biedt

maar onbeheersbare migratie indamt. Dat is alleen op Europees niveau mogelijk. Een sterker extern EU-beleid vraagt daarom op de eerste plaats om het beheersen van migratiestromen en controle over de buitengrenzen van de EU. De EU moet daartoe beleid hebben op de hele 'migratieketen': aanpakken van grondoorzaken, bestrijden van bendes, toezicht op vertrekhavens en de Middellandse Zee, grenscontroles, opvang en selectie, terugkeerbeleid en herverdelingsbeleid. Dat vraagt ook om meer solidariteit binnen de EU met de aankomstlanden. Met de Turkijedeal uit 2016 heeft de EU laten zien dat zij op migratiegebied resultaten kan boeken.

Essentiële elementen van de migratieaanpak zijn ook een EU-strategie voor de relaties met Afrika, die rekening houdt met de grote diversiteit binnen dat continent, en een omvattend partnerschap EU – Afrika. Dat betekent onder andere handelsakkoorden, een investeringsfonds, ontwikkelingssamenwerking en een plan voor legale migratie. De bevolking van

Concrete beleidsvoorstellen

Migratie

- De EU ontwikkelt een project om hightech-oplossingen te ontwikkelen voor de aanpak van de hele 'migratieketen'. Het gaat dan naast hightech-oplossingen aan de EU-buitengrens ook om bijvoorbeeld het monitoren en verstoren van smokkelstromen, het controleren van de 'uitvoerpunten' in de buurlanden en het monitoren van de Middellandse Zee.

Afrika

- Er komt een continent-to-continent vrijhandelsakkoord met Afrika gericht op een echt partnerschap in ontwikkeling. Onderdeel daarvan is de vergroting van de markttoegang, ook voor 'gevoelige' exportproducten uit Afrikaanse landen, en de afschaffing van tariefescalatie in de EU (hogere importtarieven voor meer bewerkte

producten). Er komt een substantieel herstructureringsfonds voor sectoren en bedrijven in de EU die door de toegenomen importen sterke extra concurrentie krijgen.

- Er komt een 'Marshall'-achtig investeringsplan voor Afrika. Speciale aandacht daarin wordt besteed aan de ontwikkeling van zonne-energie op grote schaal en de export ervan naar de EU.
- In het onderwijs komt er een groot Europees project om niet alleen Afrikaanse studenten in de EU te laten studeren, maar vooral ook om systematisch relevant onderwijs vanuit de EU in Afrikaanse landen te geven.
- Het vrijwilligerskorps van de EU Commissie richt zich met nadruk ook op Afrikaanse landen, zodat kennis wordt overgedragen en tegelijkertijd kennis over en begrip van Afrika in de EU worden vergroot.

Afrika groeit binnen enkele decennia van 1 naar 2 miljard. Migratiedruk zal daarom sterk toenemen als er geen perspectieven in Afrika zelf worden geschapen. Deze uitdaging is ook een kans. Er zullen immers in Afrika grote markten ontstaan.

De EU moet ook beleid hebben op arbeidsmigratie, waarbij kennismigranten ruim toegang hebben tot de Europese Unie of afgesproken aantallen mensen naar de EU kunnen komen met het oog op de verruiming van het arbeidsaanbod. Tegelijkertijd moet dat niet leiden tot een *braindrain* uit de herkomstlanden.

b. Veiligheid: EU als onafhankelijke machtsspeler in de wereld

Door instabiliteit, rivaliteit tussen landen en de terrorismedreiging neemt de onveiligheid in de wereld toe. Europa is politiek toenemend geïsoleerd en ons liberale maatschappijmodel wordt bedreigd. Europa moet daarom snel minder afhankelijk worden van bijvoorbeeld buitenlandse communicatietechnologie en buitenlandse energieleveranties om zo zelfstandig op het wereldtoneel te kunnen staan. Door de vervlechting van geopolitiek en economie is veiligheidsbeleid ook een direct ondernemersbelang; voorbeelden zijn de

beveiliging van zeeroutes en het voorkomen van cyberaanvallen.

Een goede bondgenoot moet in zijn eigen kracht investeren. De EU en de lidstaten moeten in de toekomst meer in staat zijn om ook zelf, naast de NAVO, gezamenlijk defensietaken te kunnen uitvoeren. Het bedrijfsleven kan daaraan bijdragen. Een autonome defensie-industrie is een essentieel element van strategische autonomie. De Europese defensie-industrie heeft een sterke technologische basis.

De efficiency bij Europese defensie-uitgaven moet worden verhoogd door de inzet van de European Defense Agency (EDA), die stroomlijning van de aanbestedingen nastreeft, en meer R&D op defensiegebied. De EU heeft nu veel meer (en vaak dubbele) wapensystemen dan de VS. Dat leidt tot verspilling. De EU zet grote nieuwe R&D-programma's voor defensie op; daarin moet volwaardige participatie van de industrie uit kleinere landen en van het mkb mogelijk zijn. Veiligheidsbeleid van de EU vergt ook grotere zelfstandigheid op de terreinen van technologie en energie (zie verderop).

c. Handels- en investeringsbeleid: liberalisering met Europese waarden

Het bestaande systeem van wereldhandel wordt van verschillende kanten belaagd. Ook is het onderhevig aan maatschappelijke kritiek, omdat de voordelen onvoldoende spreiding zouden vinden onder de bevolking en de schaduwkanten op bijvoorbeeld sociaal en milieugebied te weinig zouden worden aangepakt. Om het draagvlak voor handelsliberalisering te vergroten, moeten de voordelen

Concrete beleidsvoorstellen

- De EU-lidstaten committeren zich om versneld hun defensie-uitgaven op het niveau van de NAVO-norm te brengen. Die uitgaven worden vooral ook besteed aan het ontwikkelen en produceren van Europese wapensystemen. Bij die ontwikkeling en productie moeten steeds bedrijven uit minstens vier EU-lidstaten, waarvan twee kleinere, betrokken zijn om te voorkomen dat de defensie R&D een ondersnij van de grote lidstaten wordt. De efficiency van de defensieaanbestedingen moet verder worden vergroot. Het mkb moet volwaardig kunnen participeren.
- Iedere EU-lidstaat realiseert met ten minste drie andere lidstaten projecten van bi- of trilaterale operationele samenwerking op het gebied van verdediging, met name ook op het gebied van cybersecurity.

ervan beter worden gespreid, bijvoorbeeld via nieuwe infrastructuur zodat ook afgelegen regio's (beter) handel kunnen drijven.

De EU moet een eigen economische positie in de wereld innemen door handel met derde landen op faire en wederkerige basis te blijven voeren. Daarbij moet zij ook zelfbewust de eigen waarden beschermen. De EU moet meer samenwerken met gelijkgestemde partners (Canada, Japan), samen meer druk op bijvoorbeeld China uitoefenen, gericht op naleving van de afgesproken regels en wederkerigheid.

Vrije internationale handel en investeringen zijn voor de open Nederlandse economie en Nederlandse bedrijven essentieel. Maar het

wereldhandelssysteem verschuift van *rules-based* naar *deals-based*. Om een op regels gebaseerd systeem te behouden, moeten de regels van de Wereld Handelsorganisatie (WTO) worden aangepast aan de eisen van deze tijd. Dat vraagt met name om meer wederkerigheid en een *level playing field* en dus om aanpassing van regels met betrekking tot staatssteun en staatsbedrijven.

Daarnaast moet de EU doorgaan met het afsluiten van vrijhandelsakkoorden met landen die daartoe bereid zijn. Zo kan een breed netwerk van onderling verbonden handelsakkoorden ontstaan. Het is belangrijk dat er een handelsakkoord met de VS komt.

Speciale aandacht vraagt een akkoord over de relatie tussen de EU en het VK na Brexit. Dat akkoord moet handel en investeringen zo veel mogelijk faciliteren, maar ook een *level playing field* garanderen.

De EU moet meer samenwerken met gelijkgestemde partners.

De EU en bedrijven moeten gezamenlijk inspanning leveren om de *Sustainable Development Goals* van de Verenigde Naties te realiseren. Door gericht R&D-beleid en partnerschappen met derde landen kunnen concrete problemen als ondervoeding worden aangepakt.

De EU dient voorts een actieve rol te spelen op het gebied van maatschappelijk verantwoord

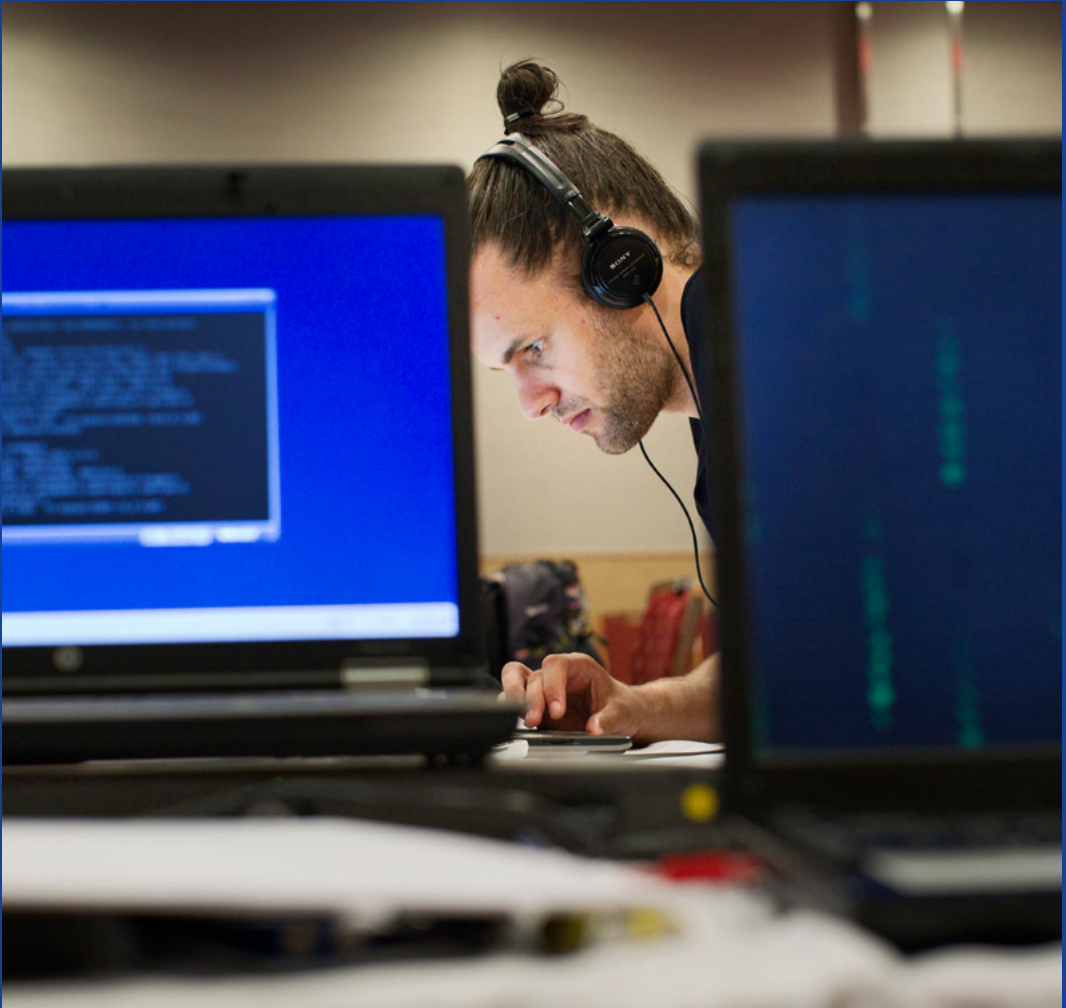
ondernemen (MVO). De multi-stakeholder aanpak via internationale MVO-convenanten die de SER heeft ontwikkeld, kan ook op EU-niveau navolging krijgen. Ook het instrument van de Nationale Contactpunten van de OESO-Richtlijnen, die een aanspreekpunt zijn voor mensen die menen dat bedrijven internationale MVO-normen niet naleven, kan op EU-niveau worden versterkt.

Concrete beleidsvoorstellen

- De handelsakkoorden van de EU zijn nu nog losstaande bilaterale akkoorden. Er moet een masterplan komen om die akkoorden op de middellange termijn aaneen te smeden tot één grote vrijhandelszone gespreid over vijf continenten waarin ook dezelfde basisnormen gelden op sociaal gebied en duurzaamheid.
- Toekomstige akkoorden moeten, net als het akkoord met Japan, een specifiek mkb- hoofdstuk bevatten.
- Het Nederlandse systeem van IMVO-convenanten wordt de komende vijf jaar ook op EU-niveau uitgerold.
- De EU zorgt de komende vijf jaar dat er in alle lidstaten een state of the art Nationaal Contactpunt (NCP) volgens de OESO-Richtlijnen functioneert en dat er een EU-brede structuur voor peer learning en uitwisseling van best practices in het leven wordt geroepen.

Ambities voor de EU in 2030:

- De EU heeft het politieke, economische en technologische vermogen om **op gelijke voet te staan met andere belangrijke spelers** in de wereld, zodat we goede en productieve betrekkingen met de rest van de wereld kunnen onderhouden, gebaseerd op respect en wederzijdse belangen.
- De EU speelt een leidende rol in een wereldwijd, **op regels gebaseerd vrijhandelsnetwerk** nadat protectionistische trends op wereldwijd niveau met succes zijn geëlimineerd. De voordelen van handel worden duidelijk begrepen en breed gedeeld onder zowel bedrijven als consumenten en werknemers.
- De EU heeft met succes bijgedragen aan de **hervorming van de Wereld Handelsorganisatie** tot een effectievere internationale handelsorde. Europa spreekt op het wereldwijde politieke podium en in multilaterale fora met één krachtige stem; het heeft voldoende geloofwaardigheid en kan snel handelen.
- Europa heeft een voortrekkersrol als het gaat om de aanpak van **wereldwijde uitdagingen** en bij het sluiten van wereldwijde overeenkomsten over belangrijke kwesties als klimaatverandering, en waarborgt daarbij een gelijkwaardig speelveld voor alle belangrijke spelers.
- Er is tussen de EU en het **VK** nog altijd vergaande samenwerking op het gebied van economie, politiek en veiligheid, zonder afbreuk te doen aan de integriteit van de interne markt van de EU.
- De EU heeft haar betrekkingen met alle belangrijke partners verder ontwikkeld:
  - ▶ De transatlantische verhoudingen zijn sterk en eventuele obstakels voor de handel en investeringen zijn weggenomen. Het langdurige bondgenootschap met de **VS en Canada** krijgt een nieuwe impuls.
  - ▶ De EU heeft een moderne samenwerking met **buurlanden**, met intensievere banden, afhankelijk van de specifieke kenmerken van het land. Betrekkingen met andere landen, zoals Rusland, zijn verankerd in wederzijds respect en eerbiediging van de internationale regels.
  - ▶ De betrekkingen tussen de EU en **Afrika** zijn zodanig dat beide continenten ervan profiteren, als onderdeel van een uitgebreide vrijhandelsovereenkomst tussen de continenten. Afrikaanse landen zijn vergaand geïntegreerd in regionale en wereldwijde waardeketens. Europese ondernemingen investeren in Afrika om er belangrijke infrastructuur te ontwikkelen en innovatie te steunen.
  - ▶ De EU en **China** hebben een evenwichtige samenwerking, waarbij Europese en Chinese bedrijven op gelijke voet concurreren en de samenwerkingsgebieden en ondersteuning van multilaterale regels zijn uitgebreid.

- De EU heeft de instroom van illegale migranten onder controle door een efficiënt **grensbewakingssysteem** voor de buitengrenzen van de EU.
- De EU is het meest **cyberveilige** gebied ter wereld dankzij de coördinatie van de respons van lidstaten op cyberbedreigingen en geavanceerde maatregelen die cybercriminaliteit en digitale, door staten gefinancierde industriële spionage tegengaan.
- De EU kan snel reageren op **externe veiligheidsbedreigingen** op basis van overeengekomen kaders en regels. Er is effectief, **gemeenschappelijk** beveiligings- en defensiebeleid van kracht.

1.2 Een innovatieve en autonome EU op technologie, energie en milieu

Bij technologie en energie ondergaat de wereld *not an era of change, but a change of era*. Strategische autonomie van de EU in de wereld vraagt daarom ook dat de EU op het gebied van technologie en energie onafhankelijker en innovatief is. Daartoe zijn op korte termijn grote inspanningen nodig.

Het EU-beleid op nieuwe technologieën vraagt vooral een sterk accent op onderzoek en innovatie. Daarbij moet ook de specifiek Europese insteek tot zijn recht komen. In de VS heeft de markt bijna onbeperkte vrijheid op dit terrein, terwijl er in China zeer ingrijpende staatsinvloed is. De EU moet zich onderscheiden op de wereldmarkt door nieuwe technologie te absorberen op een wijze die Europese waarden zoals privacy recht doet.

a. Een autonoom Europees model voor vernieuwing en digitalisering

Nieuwe (digitale) technologieën bieden grote kansen om de problemen van deze tijd aan te pakken, bijvoorbeeld in de zorg, ten aanzien van mobiliteit en energie. Dat kan grote, positieve en heel concrete verbeteringen in het leven van veel burgers met zich meebrengen. Europa reageert echter te traag en weinig strategisch op de snelle veranderingen. Daardoor bepalen de VS en China steeds meer de richting en pakken zij de voordelen.

Bij strategische *key enabling technologies* dreigt de EU afhankelijk te worden van buitenlandse oplossingen, profiteert zij te weinig van de eigen kennisontwikkeling en zijn veel EU-regels voor nieuwe technologie intern gericht en weinig strategisch. Voorbeelden van dat

soort regels zijn de Algemene Verordening Gegevensbescherming, de E-Privacy verordening en de *Payments Services Directive*.

Het Europese model voor innovatie en digitalisering moet daarom veel strategischer worden ingericht. We willen noch het Chinese model dat door de staat wordt beheerst, noch het Amerikaanse model waarbij enkele *tech giants* de hele keten controleren. Een Europees model voor innovatie en digitalisering moet uitgaan van de kracht van Europa: 440 miljoen consumenten, eigen normen voor privacy en veiligheid, eerlijke concurrentie en publiek-private samenwerking.

Daarbij moet de EU niet naïef zijn en versneld de volgende stappen nemen: Verhoging van het innovatiebudget in het Meerjarig Financieel Kader (MFK) 2021-2027 met minimaal 50% tot 120 miljard euro, met meer inzet op *key enabling technologies* (KET). Vervijfvoudiging van het budget voor het *Digital Europe Program* (nu 9,2 miljard euro).

- Een groter deel van de ESF-middelen inzetten op het ontwikkelen, behouden en aantrekken van talenten in *key enabling technologies*.
- De kennis die we ontwikkelen moet de EU niet meer, zoals nu, via open source gratis weggeven aan andere continenten. Het adagium moet worden: *as open as possible, as closed as necessary*. Regelgeving moet innovaties bevorderen en worden getoetst op effecten op de concurrentiepositie ten opzichte van landen als de VS en China.
- Eerlijke concurrentie moet het uitgangspunt zijn van het Europese model. Er moet een Europese aanpak komen voor de

omgang met data en digitale platforms.

- Binnen de KET-aanpak van de EU moet ook aandacht zijn voor nieuw ondernemerschap en zogenoemde *unicorns*.

Concrete beleidsvoorstellen

- Op het gebied van kunstmatige intelligentie en digitalisering moet de EU op gelijke voet komen met de Amerikaanse en Chinese giganten. De EU moet daarbij mikken op business to business platforms omdat daar een comparatief voordeel kan worden benut. De EU moet bij de ontwikkeling van deze technologieën ook de Europese waarden incorporeren.
- De EU moet eigen batterijtechnologie ontwikkelen die niet afhankelijk is van essentiële buitenlandse grondstoffen.
- Om deze geostrategische doelen te bereiken moet het innovatiebudget onder het MFK minimaal verhoogd worden met 50% tot 120 miljard euro waarbij minimaal een derde gericht moet worden op key enabling technologies.
- Het budget voor het Digital Europe Program moet verhoogd worden met 500% tot 46 mrd euro.
- De EU moet voor een alomvattende aanpak gaan, waarbij nieuwe regels aan koplopers de ruimte geven en een gelijk speelveld scheppen. Data moeten voor het mkb toegankelijk zijn. Er moet een Digital Knowledge Center komen waar ondernemers informatie kunnen opvragen.
- Er moeten nieuwe vormen van financiering komen die meer risicovolle innovatie mogelijk maken, ook voor het mkb.

b. Meer autonomie op energie, klimaat, milieu

Het is niet alleen in economisch opzicht, maar ook voor de veiligheid van wezenlijk belang dat de EU haar energie- en grondstoffenafhankelijkheid van andere landen drastisch reduceert. De EU wil in een voortrekkersrol tegelijkertijd de Parijs-doelstellingen halen en de energietransitie realiseren. De transformatie daartoe moet programmatisch en systematisch over grenzen heen ter hand worden genomen. Randvoorwaarde voor het beleid moet steeds zijn dat de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven overeind blijft.

De EU moet snel zelfvoorzienend worden op het gebied van energie. Dat vraagt om een gemeenschappelijk Europees energievoorzieningsbeleid en één markt voor energie met Europese netwerken. De EU moet koploper worden in energietransitie, duurzaamheid en hernieuwbare energie, bijvoorbeeld door grootschalige investeringen in waterstofenergie. Lidstaten moeten geen nationale koppen plaatsen op het EU-beleid en ETS-veilingopbrengsten moeten in een innovatiefonds voor duurzaamheid worden gestort.

Van belang is dat de focus van het Europese klimaatbeleid verschuift van plichten naar kansen en naar het realiseren van disruptieve transitie. Bij de vormgeving (o.a. duurzaamheidscriteria en transparantie) moet de hele Europese maak- en dienstindustrie worden betrokken. Er moet *sustainable finance* beschikbaar zijn om transitie betaalbaar te maken, onder meer door onrendabele toppen weg te nemen.

Om dit alles te realiseren staat de Europese Raad voor een verstrekkend besluit: dat Europa inzet op een diepgaande transitie van het energiesysteem en verduurzaming van de economie waarbij zij opereert als één natie en één markt. In dat besluit moeten ook de bij deze ambities passende *key performance indicators* (KPI's) worden opgenomen. Europa zet hiermee de ambitie neer om mondiaal koploper te worden in de transitie naar een circulaire en CO₂-neutrale economie in 2050. Daarmee kan ook een marktpositie worden opgebouwd. Voor de uitvoering van dit besluit moet Europa inzetten op een goede en volwaardige invulling van de doelstellingen van het akkoord van Parijs, zodat het bijdraagt aan duurzame economische groei en (inclusieve) werkgelegenheid en dat Europa op een termijn van dertig jaar volledig zelfvoorzienend wordt op energiegebied.

Om het besluit uit te voeren is het volgende nodig:

- een Europese regie van de transitie waarbij de lidstaten uiteraard volwaardig betrokken zijn;
- een Europees transitieplan met onder meer reductiedoelstellingen en de invulling ervan, een plan voor de benodigde infrastructuur en een financieringsplan; dit kan een samenvoeging van de nationale transitieplannen zijn;
- aanpassing van wetgeving voor opschaling van de transitie naar Europese schaal;
- besluitvorming over het aansturen van *systemoperators* op Europese schaal;
- besluitvorming over op maat gesneden innovatieprogramma's, pilots en demo's.

Concrete beleidsvoorstellen

- De EU, in plaats van de lidstaten, moet met een transitieplan leading worden in de omschakeling naar een vrijwel CO₂-vrije economie en samenleving in 2050.
- Belangrijk onderdeel daarin is een pan-Europees waterstofproject voor industriële productie-energie, mobiliteit en warmte. Europa kan hierdoor zelfvoorzienend worden op energiegebied
- Om de energie-unie te voltooien moet er een pan-Europees plan komen voor realisering van de benodigde grensoverschrijdende netwerken en optimalisatie van aansturing van grensoverschrijdend transport van energie.
- Er komt een ambitieus ETS met een minimumprijs van 30 euro per ton. De ETS-veilingopbrengsten moeten worden gestort in een innovatiefonds voor duurzaamheid.
- De EU zet de komende vijf jaar beslissende stappen met pilotprojecten om op termijn een Europa-breed netwerk van installaties voor chemische recycling van plastic te kunnen realiseren, zodat plastic circulair kan worden gebruikt.
- Belemmeringen voor het mkb om deel te nemen aan de circulaire economie, zoals de definitie van afval en de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, moeten worden weggenomen. De regelgeving voor chemische producten moet voor het mkb hanteerbaar zijn.

Ambities voor de EU in 2030:

- De totale **investerings** van de EU maken een groter deel uit van het BBP dan bij andere belangrijke concurrenten. De EU heeft een evenwichtige benadering van risico's en kansen ontwikkeld, waardoor zij wereldwijd toonaangevend is op het gebied van technologie en innovatie alsmede op het gebied van cruciale sleuteltechnologieën.
- De EU loopt voorop op het gebied van de ontwikkeling en toepassing van **kunstmatige intelligentie** (robotica, automotieve, maakindustrie, zorg, ruimte- en defensietechnologie).
- De EU concurreert op gelijke voet met andere belangrijke spelers in de **digitale sector**, dankzij passende wet- en regelgeving, de juiste vaardigheden en de benodigde investeringen in een breedbandinfrastructuur met zeer hoge snelheid.
- De EU heeft een concurrentievoorsprong op het gebied van **nieuwe technologieën**, omdat zij oplossingen heeft ontwikkeld om de Europese waarden in deze technologieën te integreren.
- De EU heeft de **uitstoot van broeikasgassen** teruggedrongen door middel van inspanningen die eerlijk en evenredig zijn verdeeld over de gehele economie. Er is overeenstemming bereikt met belangrijke handelspartners die de ambities van de EU delen, waardoor het mogelijk wordt om wereldwijde doelstellingen te behalen.
- De EU heeft een **circulaire economie** met een betere symbiose tussen sectoren bereikt als strategie om hulpbronnen efficiënter te gebruiken, uitstoot te beperken en de continuïteit van de energievoorziening te waarborgen.
- De EU heeft een volledige interne **energiemarkt** door onderlinge aansluitingen, energiestromen en het beheer over de grenzen heen te bevorderen, met continuïteit van energievoorziening en concurrerende prijzen ten gevolg. Ook zorgt Europa voor betrouwbare en concurrerend geprijsde koolstofarme energie voor bedrijven en inwoners.
- De EU biedt een optimale combinatie van hoogstaande **industrie** en excellente diensten in een dynamisch ondernemingsklimaat met zowel mkb als grote ondernemingen. Daarmee is de EU de grootste industriële hub ter wereld, wat het succes laat zien van de industriële strategie in het voorgaande decennium.
- De beroepsbevolking in de EU heeft de juiste **vaardigheden** ontwikkeld voor de arbeidsmarkt; Europa biedt onderdak aan de grootste talenten ter wereld en trekt talentvolle mensen vanuit de hele wereld aan.

1.3 Blijvend sociaal: een EU waar iedereen meedoet en meetelt

Om het draagvlak te vergroten, moet de EU laten zien dat zij niet alleen echte oplossingen biedt voor de grote uitdagingen, maar ook dat zij oog heeft voor de belangen van iedere burger. Dit gaat verder dan de specifieke bedrijfslevenagenda: het gaat over de essentie van de EU, *what makes Europe Europe*.

a. Een EU van waarden

De EU staat voor vrede, welvaart en vrijheid en is gebaseerd op de gedachte dat ieder mens telt. Dat is door de lidstaten in het Verdrag vastgelegd in een aantal kernwaarden: democratie, mensenrechten, rechtsstaat, vrijheid van meningsuiting en sociale markteconomie. Samen maken die een open, liberale samenleving mogelijk, waarin bedrijven en creatief ondernemerschap de ruimte krijgen. De waarden van de EU zijn niet alleen abstracte begrippen. Zij komen in het beleid terug, zoals in privacybeleid, duurzaamheidsaspecten in de handelspolitiek, mededingingsrecht en het tegengaan van economische machtsconcentraties, sociaal beleid, maatschappelijk verantwoord ondernemen en innovatiebeleid gericht op maatschappelijke doelen.

Het open liberale maatschappijmodel staat internationaal en binnen de EU onder druk. Om die toenemende druk te weerstaan, is het van belang dat het gemeenschappelijke waardenbestel ook assertief wordt uitgedragen.

Concrete beleidsvoorstellen

- Er komt een gecoördineerd pan-Europees onderwijsproject om te garanderen dat elke middelbare scholier basiskennis krijgt bijgebracht over het eigen nationale staatsrecht én over de geschiedenis, de instellingen en het beleid van de EU.
- Dit wordt gekoppeld aan projecten om competitief scholieren uit te dagen, zoals met internationale opstel- of ideeënwedstrijden

b. Een EU-agenda voor inclusiviteit

Onzekerheid stelt nieuwe vragen bij de sociale dimensie van de EU

De samenleving in Nederland, Europa en andere westerse landen vertoont steeds diepere scheidslijnen met groeiende gevoelens van onzekerheid en onbehagen. Die gevoelens houden verband met de grote transities, zoals digitalisering en de onzekere gevolgen voor de arbeidsmarkt en verzorgingsstaat.

Dat stelt ons ook voor nieuwe vragen over de sociale dimensie van Europese samenwerking: hoe kan de EU een succesvolle unie van inclusieve welvaartsstaten zijn? Die vragen komen mede voort uit de recente crisisperiode. Ze betreffen onder meer de veranderende aard van sociale risico's in de kenniseconomie, de vergrijzing en migratiestromen in en buiten de EU.

De Europese Unie is mede gebaseerd op de sociale markteconomie: een vrije markt met eerlijke mededinging, die tegelijkertijd

mensen in staat stelt hun talenten te ontwikkelen, deel te nemen aan het arbeidsproces, inclusief is en bescherming biedt waar nodig. De invulling van de sociale dimensie van de EU is verbonden met de aanpak van de economische uitdagingen van de Europese Unie. Ze moet hand in hand gaan met de lange termijn-doelstellingen voor groei en werkgelegenheid.

De lidstaten van de EU hebben ieder op hun eigen wijze hun sociale stelsel ontwikkeld: meer of minder via de overheid of sociale partners, collectiever of individueler georiënteerd. De nationale verzorgingsstaat is historisch bepaald en deel van onze identiteit. Op sociaal terrein komen de culturele verschillen tussen lidstaten meer tot uitdrukking dan op andere beleidsterreinen: het Europees beleid moet ruimte laten om daaraan recht te doen.

Te grote loonverschillen vermijden bij vrij verkeer van werknemers

Bevordering van arbeidsmobiliteit en vrij verkeer van werknemers zijn belangrijke pijlers van de Europese Unie en essentieel voor het goed functioneren van de interne markt. Als er in een lidstaat werkloosheid is, moeten werklozen de mogelijkheid hebben werk te vinden in andere delen van Europa waar de arbeidsmarkt krap is. Net zoals lidstaten met krapte op de arbeidsmarkt arbeidskrachten uit andere landen moeten kunnen aantrekken. Zo kunnen economische schokken worden opgevangen. Daarbij moet er wel een *level playing field* zijn. Dat is goed voor de welvaart van die betreffende Europeanen en goed voor de Europese economie als geheel.

Door verschillen in welvaart tussen de lidstaten van de EU ontstaat een zekere concurrentie op arbeidskosten. Dat is onvermijdelijk en tijdelijk. Op termijn groeien arbeidskosten en regels voor arbeid binnen Europa meer naar elkaar toe. Dat blijkt nu al uit de loonontwikkeling in Oost-Europese landen ten opzichte van lidstaten waar veel van hun arbeidskrachten de afgelopen jaren hebben gewerkt.³ Dit mechanisme zal dus niet leiden tot een race to the bottom maar tot een walk to the top – ofwel opwaartse convergentie.

Werkgevers moeten werknemers gelijk belonen en dat moet goed worden gehandhaafd.

De laatste jaren stagneerde dit mechanisme van opwaartse convergentie. Daardoor ontstaan gevoelens van sociale onrechtvaardigheid en ongelijkheid onder burgers. Langdurig grote welvaartsverschillen tussen en binnen landen zijn niet houdbaar. Werknemers en ondernemers ervaren de concurrentie van goedkopere arbeidskrachten en diensten uit andere EU-landen dan als unfair. Zij roept het beeld op dat werknemers uit de duurder lidstaat verdrongen worden door goedkopere arbeidskrachten. Dat speelt met name in specifieke sectoren. Het tast het draagvlak

³ Uit onderzoek blijkt ook keer op keer dat arbeidsmigratie niet leidt tot verdringing en zelf kan leiden tot meer werkgelegenheid per saldo.

aan voor het vrije verkeer van werknemers. Daarnaast zijn er concrete problemen in de praktijk. Werkgevers moeten werkenden gelijk belonen en dat moet goed worden gehandhaafd. Inmiddels heeft de EU ook voorstellen aangenomen om de Detacheringsrichtlijn aan te passen en de coördinatie van de sociale zekerheid te verbeteren.

Consensus over doelstellingen

Op EU-niveau geformuleerde doelen kunnen als kompas fungeren om de prestaties van de arbeidsmarkten van de lidstaten en van de sociale investeringen te verhogen. Daarmee kunnen individuele lidstaten langzaam maar zeker even goed gaan presteren op het gebied van gelijke kansen en de beschikbaarheid van fatsoenlijk werk en inkomen voor iedereen als de best presterende landen. Het Europees semester beoogt EU-lidstaten met specifieke aanbevelingen te bewegen tot het nemen van maatregelen voor noodzakelijke nationale hervormingen.

Recent zijn twintig beginselen van de sociale pijler vastgesteld, onderverdeeld in drie thema's: gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt, eerlijke arbeidsvoorwaarden, sociale bescherming en het tegengaan van uitsluiting.

Basisnormen voor aspecten van sociaal beleid waarop beleidsconcurrentie niet wenselijk is

Beleidsconcurrentie houdt lidstaten scherp om noodzakelijke aanpassingen door te voeren. EU-lidstaten hebben nationale instrumenten nodig om hun economieën concurrerend te maken. Anderzijds zijn er normen die zo basaal zijn, dat daarop geen beleidsconcurrentie zou moeten plaatsvinden

omdat ze raken aan het waardenbestel van de Europese Unie. De EU kent een uitgebreid bestaand acquis van sociale verworvenheden (gelijke behandeling, arbeidsomstandigheden, etc.), waarop voortgebouwd kan worden. Verschillende normeringen en van elkaar verschillende niveaus van bescherming ten aanzien van kankerverwekkende en gevaarlijk stoffen zijn onwenselijk.

Draagvlak bij werkgevers en werknemers voor de spelregels bevordert het functioneren van de interne markt.

Een substantiële agenda voor de Europese sociale dialoog

Draagvlak bij werkgevers en werknemers voor de spelregels bevordert het functioneren van de interne markt. Werkgevers en werknemers moeten de sociale dialoog op EU-niveau ten volle kunnen benutten. Dan is nodig dat hun autonomie op het gebied van arbeidsvoorwaardenvorming wordt gerespecteerd. Sociale dialoog kan *one size fits all* vermijden en in het noodzakelijke maatwerk voorzien. Werkgevers en werknemers kunnen gezamenlijk meer bereiken dan ieder van hen afzonderlijk dat kan.

Steviger handhaving

Het grootste probleem is nu de handhaving van de regelgeving. Een adequate handhaving

van afgesproken regels is nodig om het draagvlak voor de interne markt te behouden. Niet nageleefde regels moeten niet worden bestreden met nóg meer regels. Op de eerste plaats gaat het om goede regels te maken, waarvan bedrijven en burgers het nut kunnen inzien. Vervolgens gaat het om het effectief kunnen handhaven van die regels. Voor het vrije verkeer van werknemers is een betrouwbare A1-verklaring onmisbaar.

Gemakkelijker over de grens werken

Tevens is nodig dat sociale zekerheidsrechten over de grens kunnen worden meegenomen – gedurende een beperkte periode en met verplichtingen - en dat diploma's tussen lidstaten onderling worden erkend. Ook is een tweede gemeenschappelijke taal onmisbaar, waarbij Engels het meest voor de hand ligt, naast een goede infrastructuur.

Een ambitieuze human capital en skills agenda

Het Europese model van sociale markteconomie staat voor vraagstukken die deels andere antwoorden vereisen. De basis ligt - naast een hogere economische groei - in goede werking van arbeidsmarkten en investeringen in *human capital*, waardoor meer mensen aan het werk kunnen komen en blijven. Het is nodig om te investeren in menselijk kapitaal van jongs af aan tot en met het einde van de loopbaan. Dat is beter dan achteraf te compenseren als het mis gaat. Een goed sociaal investeringsbeleid waarborgt inclusieve groei, werkgelegenheid, productiviteit en sociale bescherming. Investeringen in menselijk kapitaal versterken de inzetbaarheid en het concurrentievermogen en bevorderen gelijke kansen.

Concrete beleidsvoorstellen

- De skills agenda van de EU moet worden doorgezet en versterkt. Op die agenda staan maatregelen om (digitale) vaardigheden te stimuleren, het inzichtelijk maken van verworven vaardigheden, een leven lang ontwikkelen, beroepsonderwijs en ondersteuning bij loopbaankeuzes. Het ESF moet hier meer op worden ingezet.
- In de Europese dialoog wordt vóór medio 2020 een nieuwe agenda vastgesteld voor de bepaling van verdere basisnormen voor aspecten van sociaal beleid waarover overeenstemming bestaat dat daarop beleidsconcurrentie niet wenselijk is.
- Onderdeel van het plan is dat elke Europese burger een eigen leer- en ontwikkelingsbudget krijgt.
- Het Erasmusprogramma moet worden uitgebreid voor beroepsonderwijs en internationale leerstages. Het bedrijfsleven neemt het initiatief tot het vaststellen van een doelaantal grensoverschrijdende leerstages dat per jaar wordt gerealiseerd.

Ambities voor de EU in 2030:

- De Europese **jeugd en jongeren** hebben toekomstperspectief dankzij een levendige en dynamische arbeidsomgeving, ondersteund door moderne onderwijs- en opleidingssystemen in hun land en een aanbod van **leer-werkprogramma's** dat beter aansluit op de door werkgevers benodigde vaardigheden en dat ondernemingen aanmoedigt om te investeren.
- De EU is omgevormd tot een gebied met meer **cohesie**, waar de economische convergentie aanzienlijk is verbeterd, zowel tussen als binnen landen.
- De EU heeft aanzienlijke vooruitgang geboekt in het sluiten van de **kloof** tussen verschillende regio's. Alle Europese landen kunnen concurreren door hun capaciteiten op te schalen en optimaal te benutten.
- Alle lidstaten hebben grote stappen gezet richting moderne **socializekerheidsstelsels** die bestand zijn tegen de uitdagingen van demografische verandering, en die in financieel opzicht duurzaam zijn voor toekomstige generaties, zodat er sociale vangnetten zijn voor mensen die dat nodig hebben.
- De **samenwerking en eenheid** tussen lidstaten worden iedere dag opnieuw gestimuleerd; besluitvormers, belanghebbenden, het bedrijfsleven en inwoners verdedigen en promoten het project Europa actief op lokaal en nationaal niveau.

2. Een effectieve EU met een goed ondernemersklimaat

De EU staat op de drempel van een reeks disruptieve veranderingen. Een actieve rol van ondernemers is daarbij onontbeerlijk. De innovaties, nieuwe producten en diensten die nodig zijn om de veranderingen tot stand te brengen, kunnen alleen van het bedrijfsleven komen, al dan niet in samenwerking met overheden. Kleine en grote ondernemingen werken constant aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen op het gebied van gezondheid, mobiliteit, klimaat, voedselzekerheid en efficiënt gebruik van hulpbronnen.

Alle uitdagingen bieden ondernemers ook kansen. Met de export van innovatieve producten voor klimaat- en milieuplossingen kunnen uitdagingen worden aangepakt én kan de export floreren: *global challenges, Dutch solutions*. Ondernemingen zijn onmisbaar voor het huidige Europa en zijn toekomstperspectieven. Ondernemers investeren, innoveren, creëren banen en stimuleren de groei van de economie. Ze nemen risico's die anderen niet nemen en bieden producten en diensten die voorzien in de behoeften van consumenten.

Juist in deze tijd van geopolitieke spanningen en strategische concurrentie moet de EU meer investeren in de eigen capaciteiten en een klimaat scheppen waarin ondernemers kunnen (blijven) doen waar ze goed in zijn en koplopers de ruimte krijgen.

- De private sector is goed voor 80% van alle banen in de EU.
- In 2016 investeerden ondernemingen in de EU bijna € 200 miljard in onderzoek en ontwikkeling.
- In 2015 besteedden ondernemingen in de EU meer dan € 50 miljard aan beroepsopleidingen.
- In 2016 betaalden bedrijven ruim € 2 triljoen aan belastingen in de EU. Daarmee leveren ze een cruciale bijdrage aan sociale voorzieningen en aan investeringen in belangrijke infrastructuur, zoals onderwijs, zorg en vervoer.

Het mkb en Europa: belangrijk voor elkaar

- Het midden- en klein bedrijf is de ruggengraat van de Europese economie en maatschappij. Er zijn ruim 23 miljoen mkb-bedrijven in de EU, die gezamenlijk goed zijn voor 67% van de werkgelegenheid en 60 % van de toegevoegde waarde van de Europese economie. Ondernemers zorgen voor banen, groei, innovatie, welvaart en dragen in hoge mate bij aan de leefbaarheid van de Europese samenleving. Van alle bedrijven in Europa is 99,8% middelgroot of klein. En daarvan heeft 93% minder dan 10 medewerkers.
- De EU is ook belangrijk voor het mkb. De interne markt helpt het mkb om grensoverschrijdend zaken te doen, zonder wetgevende belemmeringen. Europese standaarden voor producten en consumentenbescherming zijn cruciaal voor een goed functionerende Europese markt. Het merendeel van het mkb is positief over de EU en ziet de toegevoegde waarden voor de algehele economie en hun bedrijfsvoering.⁴

⁴ Resultaat van de peiling van SMEUnited 'The Future of Europe' 2017

Ambities voor de EU in 2030:

Het bedrijfsleven wil bijdragen aan Europese en wereldwijde vooruitgang

- Ondernemingen investeren in **onderzoek, innovatie en technologie** om de producten en diensten van de toekomst te ontwikkelen, die zorgen dat de EU een toonaangevende rol speelt op het gebied van cruciale sleuteltechnologieën.
- Ondernemingen zoeken naar technologische oplossingen om **klimaatverandering tegen te gaan**, de CO₂-uitstoot terug te dringen en de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties te realiseren.
- Ondernemingen omarmen **digitalisering** om de digitale successen van de toekomst te ontwikkelen.
- Ondernemingen helpen partnerlanden door middel van **investerings, expertise en vaardigheden**. Zo dragen ze bij aan economische ontwikkeling in de hele wereld.
- Ondernemingen komen met technologische oplossingen om **bedreigingen voor de veiligheid aan te pakken** en vrede te bevorderen.
- Ondernemingen produceren de technologie om de **buitengrenzen van de EU te bewaken**, illegale immigratie tegen te gaan en het vrije verkeer te waarborgen.
- Ondernemingen ontwikkelen oplossingen om de **energie-efficiëntie** te vergroten en schonere energiebronnen beschikbaar te maken. Zo dragen ze bij aan de bescherming van het milieu en aan steeds meer energieneutrale oplossingen in deze belangrijke strategische sector.
- Ondernemingen dragen overal ter wereld de **Europese waarden** uit wanneer ze handel drijven, investeren en helpen de globalisering vorm te geven in overeenstemming met onze waarden.

Het bedrijfsleven wil bijdragen aan maatschappelijke ontwikkeling

- Ondernemingen genereren de **rijkdom** die over verschillende factoren in de maatschappij wordt verdeeld.
- Ondernemingen **creëren banen** die ervoor zorgen dat mensen integreren in de maatschappij en hen in staat stellen om te voorzien in hun levensonderhoud.
- Ondernemingen leveren de **goederen en diensten** om fundamentele maatschappelijke transities in gang te zetten.
- Ondernemingen dragen bij aan de **opleiding** van de bevolking, onder meer door stagiairs aan te nemen, om mensen voor te bereiden op werk.
- Ondernemingen genereren jaarlijks hoge **belastinginkomsten** die worden doorgesluisd naar sociale zekerheidsprogramma's en worden geïnvesteerd in belangrijke overheidsdiensten.
- Ondernemingen helpen **legale migranten** te integreren, zodat zij die het recht hebben om in Europa te blijven en te werken, een positieve bijdrage leveren in het land waar ze komen te wonen.
- Ondernemingen stimuleren **maatschappelijk verantwoord** ondernemen om ethische en duurzame bedrijfsactiviteiten te bevorderen en hun bijdrage aan lokale gemeenschappen te optimaliseren.
- Ondernemingen ondersteunen het **belang van de EU**, de waarden die zij beschermt en de voordelen die zij met zich meebrengt.

Het bedrijfsleven is deel van de oplossing

Vanuit het bedrijfsleven gezien is de kernopgave voor de EU dat er tijdig goed beleid en goede regelgeving komen die de omwentelingen mogelijk maken en in goede banen leiden. Omdat het om internationale uitdagingen en internationaal aangewende technologie gaat, kan dat niet op nationaal, maar alleen op Europees niveau.

Er zal alleen resultaat kunnen worden geboekt als de EU kan leveren. Daarvoor zijn vijf zaken van belang: ruimte voor ondernemerschap, economische concurrentiekracht, bestuurlijke slagkracht, adequate financiering en solidariteit.

2.1. Ondernemerschap en mkb-beleid

Wil de EU de Next Level sprong kunnen maken, dan moet ondernemerschap volop de ruimte krijgen en het vestigingsklimaat in Europa in al zijn facetten aantrekkelijk zijn. Specifieke aandacht moet er daarbij zijn voor de kansen en positie van het midden- en kleinbedrijf.

Het Europese beleid raakt nu reeds een groot aantal terreinen die voor mkb-bedrijven van belang zijn. Het gaat dan om heel concrete zaken, zoals:

- goede handhaving en naleving van de interne marktregels;
- hanteerbare regels over de transparantie van arbeidsvoorwaarden van werknemers;
- beter markttoezicht - voldoet de massa producten die nu via individuele zendingen uit Aziatische landen naar de EU komt wel aan de EU-regels en levert die geen concurrentievervalsing op;

- voldoende toegang tot de R&D-instrumenten van de EU;
- een Europese definitie van afvalstoffen zodat de circulaire economie zich kan ontwikkelen;
- nieuwe financieringsmogelijkheden via de Europese Kapitaalmarktunie;
- een nieuw en minder belastend systeem voor BTW-heffing en -verrekening;
- een faire regeling van de relatie tussen internetplatforms en de gebruikers van die platforms.

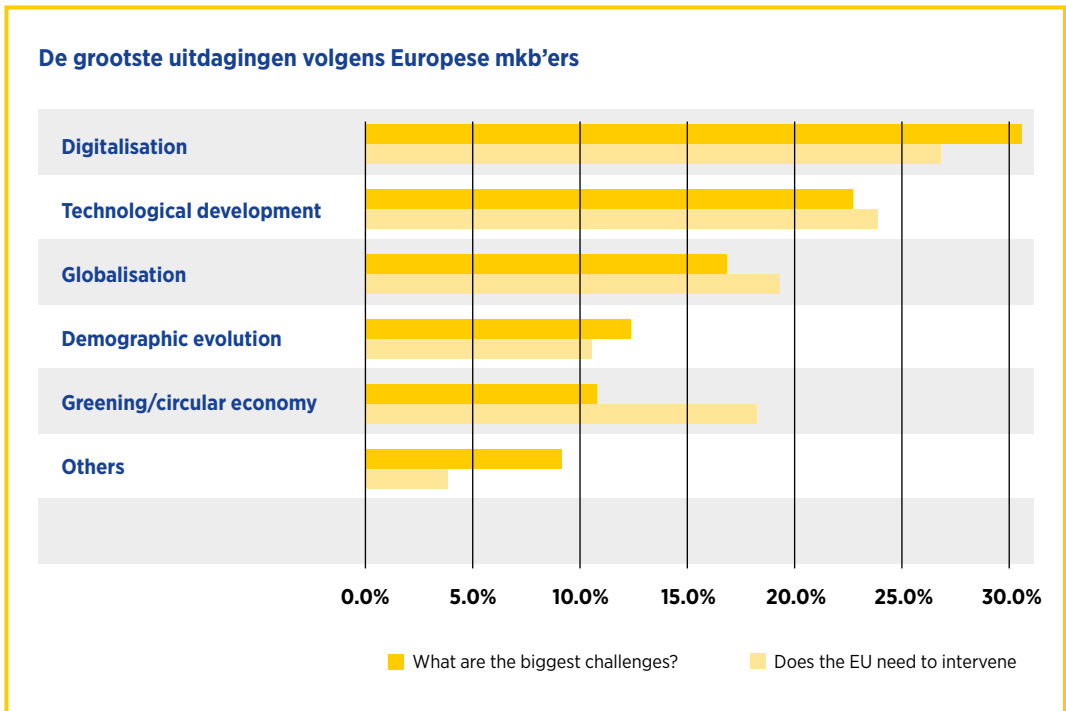
Mkb-ondernemers vragen van de EU actie op deze en andere terreinen, zoals een herziening van de drempels bij overheidsaanbestedingen en de wederzijdse erkenning van private inzamelsystemen zoals voor batterijen. Het uiteindelijke EU-beleid moet steeds mede worden vormgegeven vanuit het perspectief van kleine bedrijven.

Belang en invalshoek van het mkb moeten veel structureler en consequenter worden meegewogen in beleid.

Om de belangen en wensen van het midden- en kleinbedrijf mee te nemen bij het opstellen van beleid en regels, heeft de EU een belangrijke stap gezet met de invoering van

het *Think small first* principe: bij elke nieuwe regel moet eerst worden bekeken of die in de praktijk ook werkt voor kleine bedrijven en of die voor hen niet te ingewikkeld of te kostbaar is. Ook heeft EU-Commissaris Frans Timmermans met zijn *Better Regulation*-beleid bevorderd dat een betere afweging wordt gemaakt of nieuwe regels wel nodig en werkbaar zijn. En met de Refit-exercitie, waarbij jaarlijks van een flink aantal bestaande regels wordt onderzocht of zij nog wel adequaat zijn, wordt ook bestaande EU-wetgeving systematisch herzien, met intensieve betrokkenheid van het bedrijfsleven.

Think small first, Better Regulation en Refit moeten dus ook door de volgende Commissie worden voortgezet. Refit moet daarbij de Europese regels ook op toekomstgerichtheid gaan beoordelen. Maar daarnaast moet veel structureler en consequenter dan nu het geval is het belang en de invalshoek van het mkb worden meegewogen in het beleid van de EU. Aan het begin van de mandaatsperiode 2019 – 2024 van de nieuwe EU-Commissie moet een samenhangend plan worden geformuleerd met zaken die aan het eind van het mandaat gerealiseerd moeten zijn. Het SME Envoy netwerk moet daarbij een sturende en stimulerende rol spelen.

De Europese koepelorganisatie van nationale mkb-organisaties, SMEunited, constateert dat de EU belangrijk is voor het mkb, net zoals het mkb belangrijk is voor het realiseren van de doelen van de EU. Om mkb-ondernemerschap in de EU de ruimte te geven, heeft zij tien prioriteiten voor het mkb-beleid van de EU voor de komende vijfjaren geformuleerd:

- 1. Een ondernemende samenleving.** Concreet betekent dat o.a. dat er een brede horizontale aanpak van mkb-beleid moet komen, dat mkb-ontwikkeling deel moet zijn van het Europese semester ⁵ en dat de Small Business Act wordt herzien en bij de tijd gebracht.

Knowledge Center komen waar ondernemers terecht kunnen voor informatie.
- 2. Mkb als drijfveer voor sociale vooruitgang.** Om dat mogelijk te maken moeten er structurele hervormingen in de arbeidsmarkt en de sociale zekerheid worden gerealiseerd. Er moet een nieuwe mix van flexibiliteit en zekerheid worden gevonden. Bij al die hervormingen moeten sociale partners nauw worden betrokken.
- 3. Beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel.** De EU moet meer gericht investeren in beroepsonderwijs, on the job training en levenslange ontwikkeling. Daarbij is speciale aandacht voor digitalisering en duurzaamheid nodig.
- 4. Digitalisering.** Ondernemers zijn op zoek naar kennis over digitalisering en het juiste kader en financiering ervoor. De EU moet voor een alomvattende aanpak gaan, waarbij nieuwe regels een gelijk speelveld scheppen en aan koplopers de ruimte geven. Data moeten voor het mkb toegankelijk zijn. Er moet een Digital
- 5. Financiering voor innovatie en investeringen.** Er moeten nieuwe vormen van financiering komen die ook meer risicovolle innovatie mogelijk maken.
- 6. Duurzaamheid en circulaire economie.** Belemmeringen voor het mkb om deel te nemen aan de circulaire economie, zoals de definitie van afval en de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, moeten worden weggenomen. De regelgeving voor chemische producten moet voor het mkb hanteerbaar zijn.
- 7. Internationalisering.** Handelsakkoorden van de EU moeten mkb-hoofdstukken bevatten, zoals in het akkoord met Japan. Investeringsbescherming moet ook voor het mkb betaalbaar zijn. En het toekomstige handelsakkoord met het VK moet mkb-bedrijven in staat stellen zo goed mogelijk hun business te ontwikkelen.

⁵ Het Europees semester is het kader voor de afstemming van het economische beleid van de lidstaten van de EU.

8. Een gelijk speelveld. De EU moet erop toezien dat ongelijke machtsverhoudingen op de markt niet tot oneerlijke handelspraktijken leiden. Niet alleen consumenten en werknemers, maar ook mkb-ondernemers verdienen daarbij aandacht. Er is een evenwicht nodig tussen markttoegang en eerlijke concurrentie. Late betalingen moeten worden teruggedrongen. Alle bedrijven moeten hun fair share aan belasting betalen.

9. Naleving en handhaving van de interne markt. Implementatie en handhaving van regels moeten in alle lidstaten gelijk zijn. En lidstaten moeten geen nationale koppen op EU-regels plaatsen.

10. Europees beleid dat werkbaar is voor het mkb en mkb dat bijdraagt aan Europa. Regelgeving moet werkbaar zijn voor het mkb. Daarom moeten de publieke consultaties van de Commissie worden opgesteld samen met mkb-organisaties zodat ze begrijpelijk zijn en relevante input opleveren.

2.2 Economische concurrentiekracht

Zonder krachtige, internationaal concurrerende economie zal de EU niet de middelen hebben om haar ambities te realiseren.

Interne markt

De interne markt blijft een hoeksteen van de EU en van enorm belang voor bedrijven, zeker voor het midden- en kleinbedrijf. Maar zij moet verder worden afgemaakt. De laatste

jaren staat de interne markt onder druk door protectionistische trends in een aantal lidstaten. Regels worden niet nageleefd, de handhaving door de Europese Commissie schiet tekort, de nationale politiek in diverse lidstaten toont geen commitment en nieuwe, noodzakelijke initiatieven zowel voor de goederen- als voor de dienstenhandel worden tegengehouden.

De volgende Commissie moet daarom stevige ambitie tonen en van de interne markt opnieuw een politieke prioriteit maken in plaats van een technische exercitie. Enerzijds moeten de naleving en de handhaving van bestaande regels worden versterkt. Anderzijds, om voortgang te maken, moeten offensieve belangen (beter) worden geïdentificeerd, bijvoorbeeld in retail, transport, interoperabiliteit digitale toepassingen, energie en bancaire diensten. Nieuwe initiatieven moeten zijn gebaseerd op een heldere, feitelijke analyse van de te behalen economische voordelen. Centraal moet ook staan hoe grootbedrijf en mkb beter kunnen worden verbonden. Nieuwe interne marktregels moeten gericht zijn op eerlijke marktverhoudingen.

EMU en euro

De euro heeft Nederland veel voordelen gebracht, in de vorm van het wegvallen van wisselkoersrisico's en extra groei. Maar de financiële crisis en de eurocrisis hebben aangetoond dat de euro 'stormbestendiger' moet worden. De afgelopen jaren zijn daartoe belangrijke stappen gezet, maar het werk is nog niet af. Voor stabiliteit en groei is nodig dat de bankenunie wordt voltooid. Na gemeenschappelijk toezicht en -resolutie moeten er stappen worden gezet naar een Europees

depositogarantiestelsel. Voorwaarde hiervoor is het afbouwen van risico's bij Europese banken. Daarnaast kan vervolmaking van de Europese kapitaalmarktunie bijdragen aan meer private risicoabsorptie in geval van schokken en een betere financierbaarheid van het Nederlands bedrijfsleven. Ook is meer coördinatie van begrotings- en economisch beleid nodig, evenals sterkere convergentie tussen de economieën en invoering van de euro in alle lidstaten. De EU moet met dit traject doelgericht maar tegelijkertijd behoedzaam doorgaan. Van groot belang blijft om een juist evenwicht te vinden tussen noodzakelijke hervormingen in een aantal lidstaten en het meer gemeenschappelijk gaan dragen van risico's.

Belastingbeleid

De unanimiteitsregel in het EU-belastingbeleid moet gehandhaafd blijven. Nieuwe internationale belastingregels om winst te belasten daar waar de waarde wordt gecreëerd, kunnen effectief alleen op OESO-niveau worden gerealiseerd. Een gemeenschappelijke geconsolideerde belastinggrondslag op Europees niveau voor bedrijven (CCTB en CCCTB) moeten worden voorkomen. Ze schaden de Europese en Nederlandse concurrentiepositie in de wereld. Het voorstel van de Commissie voor een definitief BTW-systeem, waarin – anders dan nu – BTW moet worden betaald over intra-EU goederenleveringen B2B, leidt slechts tot een verschuiving van fraude en verzwaart de administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Andere systemen moeten daarom worden onderzocht, zoals de Ecofin-Raad ook heeft gevraagd.

Industriebeleid

Er moet een nieuw, samenhangend Europees industriebeleid komen dat een gelijk speelveld schept voor EU-bedrijven ten opzichte van de VS en China en dat maximaal bijdraagt aan de transitie van klimaat/duurzaamheid en digitalisering. Onderzoeks- en innovatiebeleid moeten een belangrijke pijler zijn, maar dat geldt evenzeer voor de verdere implementatie op bijvoorbeeld het gebied van *smart industry* of de opschaling van nieuwe technologie. Er moeten indicatoren komen om het succes te meten, zoals het aandeel van de industrie in het BNP en de groei van de arbeidsproductiviteit en R&D-investeringen.

2.3 Adequate financiering

Meerjarig Financieel Kader

Begin 2021 zal het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (MFK) van de EU in werking treden. De onderhandelingen daarover vinden nu plaats. Het nieuwe MFK bepaalt de begrotingsplafonds voor de periode 2019 – 2024. Door het vertrek van het VK uit de EU zullen de totale bijdragen van de lidstaten aan de EU afnemen. Het is daarom nodig in de EU- uitgaven te snijden waar dat mogelijk is. Maar de EU krijgt ook een aantal grote nieuwe taken op haar bord, zoals migratiebeleid en defensiesamenwerking. Zij zal over voldoende middelen moeten kunnen beschikken om die uit te voeren.

Om een nieuw EU-beleid te kunnen realiseren, moet het MFK echt anders worden ingevuld, met fors meer geld voor innovatie, defensie en migratie. Daarbij moet er meer conditionaliteit komen: lidstaten die geld ontvangen van de EU moeten economische hervormingen doorvoeren, financiële

verantwoording afleggen en de rechtsstaat respecteren.

Nieuwe eigen middelen voor de EU zijn niet wenselijk: het systeem van bijdragen per lidstaat is nu redelijk en transparant.

2.4 Bestuurlijke slagkracht

Versterking EU-bestuur

De EU kent de communautaire procedure van besluitvorming. Die heeft in de afgelopen jaren laten zien dat daardoor het ritme in de agenda kan worden gehouden.

De lidstaten en de EU-instellingen moeten in de praktijk echter ernaar streven meer dynamiek te realiseren in de besluitvorming. Europa is niet 'zij', Europa is 'wij'. Als de EU het niet eens wordt, is dat veelal omdat de lidstaten het niet eens worden. En als de EU niet levert, leveren de lidstaten niet. In de Raad worden te vaak blokkades opgeworpen door minderheden van lidstaten, waardoor besluitvorming stilstaat en de EU daarvan de schuld krijgt.

Europa is niet 'zij', Europa is 'wij'.

Bij alle EU-beleid, en zeker bij nieuw beleid en nieuwe initiatieven, moet uiteraard steeds een strikte toets plaatsvinden of actie op Europees niveau een meerwaarde heeft. Een subsidiariteitstoets moet steeds plaatsvinden. Pas daarna moet de communautaire besluitvormingsprocedure beginnen.

Uitgebreide evaluaties in recente jaren in onder meer het VK en Nederland leverden geen substantiële agenda op van bevoegdheden die terug zouden moeten naar het nationale niveau. Het Verdrag bevat een opsomming van de bevoegdheden van de EU. Een nieuw uitgebreid debat over wat de EU in het algemeen minder moet doen, is daarom niet zinvol.

Het Verdrag biedt mogelijkheden voor groepen van landen om voorop te lopen met integratie. Schengen en de EMU zijn daarvan voorbeelden. Dergelijke initiatieven kunnen het tempo van besluitvorming verhogen. Om een blijvende kloof te voorkomen, moeten er wel steeds ook mechanismen zijn om de achterblijvers bij te trekken.

De Nederlandse commissaris in de Europese Commissie moet behouden blijven. Ons land moet een directe vertegenwoordiger hebben in het hoogste besluitvormende orgaan van de Commissie. Voorts is er meer transparantie nodig in de triloof fase van de besluitvorming tussen Raad, Parlement en Commissie. Dat deel van de besluitvormingsprocedure is nu veel te ondoorzichtig.

2.5 Solidariteit

De EU heeft niet alleen kracht en veerkracht nodig, maar ook solidariteit tussen de lidstaten. Solidariteit van de ene kant vraagt wel ook om verantwoordelijkheid van de andere kant. Ook dat moet in de EU anders gestalte krijgen. Een Europa dat lidstaten de helpende hand biedt, mag van die lidstaten en hun burgers ook vragen dat zij ernst maken met structurele hervormingen.

Concrete beleidsvoorstellen

- De EU ontwikkelt een nieuw modern industriebeleid en bevordert indien nodig voor essentiële voorzieningen en technologie de totstandkoming van Europese bedrijven die kunnen mee concurreren op de wereldmarkt, bijvoorbeeld op het gebied van batterijtechnologie.
- De interne markt wordt de komende vijf jaar opnieuw een politieke prioriteit, met nieuwe initiatieven voor de aanpak van resterende belemmeringen in de goederenhandel, echte vrijmaking van de dienstenmarkt en een veel betere handhaving van regels.
- De EU moet een helder mkb-beleid formuleren voor de komende vijf jaar. Er komt een evaluatie van de Small Business Act en uiterlijk medio 2020 een werkplan hoe Think small first consequent en toetsbaar kan worden toegepast.
- Niet alleen consumenten en werknemers, maar ook mkb-ondernemers hebben belang bij een eerlijke interne markt. Er is een evenwicht nodig tussen markttoegang en eerlijke concurrentie. Late betalingen moeten worden teruggedrongen. Alle bedrijven moeten hun fair share aan belasting betalen.

Ambities voor de EU in 2030:

- De EU is een volledig functionerende **interne markt** zonder grenzen, met vrij verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen, evenals vrij verkeer van gegevens.
- De EU vertoont aanhoudende groei en houdbare overheidsfinanciën en heeft de werkloosheid teruggedrongen.
- De **Economische en Monetaire Unie** is robuust en compleet; de euro is sterk, stabiel en veerkrachtig en is de meest gebruikte reservevaluta, en daarnaast de meest gebruikte valuta voor het afhandelen van internationale transacties.
- De EU heeft krachtige, efficiënte en verantwoordelijke **instellingen** en effectieve procedures om samen te werken met lidstaten, waardoor een snellere en betere besluitvorming mogelijk is.
- Het **subsidiariteitsbeginsel** wordt volledig gerespecteerd en er wordt alleen actie ondernomen op EU-niveau als dit echt van waarde is en hiermee daadwerkelijk gemeenschappelijk voordeel kan worden behaald.
- De Europese **maatschappelijke dialoog** heeft zich zodanig ontwikkeld dat concrete kwesties voor werkgevers en werknemers worden aangepakt; hierbij worden de verschillen in arbeidsverhoudingen in de verschillende landen gerespecteerd en kan er worden gewerkt aan het vinden van oplossingen voor veelvoorkomende uitdagingen. Projecten voor capaciteitsopbouw ondersteund door de Europese Commissie en passende kaders op nationaal niveau hebben overal in de EU geleid tot de ontwikkeling van autonome organisaties van sociale partners.
- De EU heeft een modern, toekomstbestendig **regelgevend kader** opgezet, met effectieve mechanismen voor handhaving en bewaking ten behoeve van een correcte omzetting, implementatie en naleving op nationaal niveau.
- De EU heeft een gezond **ondernemingsklimaat** voor ondernemingen van elke omvang, op basis van een Europees concurrentiebeleid dat groei en investeringen stimuleert, het consumentenvertrouwen optimaliseert en Europese ondernemingen de beste kansen biedt om wereldwijd te concurreren.

LOUËRE

Meer
1500 m

Meer
1500 m

P
Minderhout
5000 m

RENAULT

European Transport

VF
VIAAL & VERLIGERD

18-GV-27

BIT

Middel-Europese Transport

DAF

WU17-UU-2

3. Een sterke Positie van Nederland in Brussel

Wil Nederland in Brussel optimaal opereren, dan is een draai nodig in onze houding. We denken te veel in termen van 'hoe kunnen we de EU in haar hok houden' in plaats van 'hoe kunnen wij bevorderen dat de EU in staat wordt gesteld te doen wat ze moet doen'.

Het beste medicijn tegen eurosceptis is zichtbaar maken wat Europa ons brengt en dat Nederland in Brussel invloed heeft. Ons land is in Brussel goed vertegenwoordigd op alle niveaus van besluitvorming en beïnvloeding en heeft échte invloed. Wij geven mede vorm aan de EU. Daarbij helpt de institutionele structuur van de EU, want die geeft juist ook kleinere landen een reële stem. Met het vertrek van het VK wordt er nog meer geluisterd naar wat Nederland vindt. Dat dwingt ons land wel om ook met goed onderbouwde posities te komen.

Nederland is in de EU effectief als het vroegtijdig weet wat het wil, goede ideeën heeft, voldoende in de lobby investeert, bondgenoten heeft en flexibiliteit bewaart bij het zoeken

naar oplossingen. Daar moeten we dus steeds voor zorgen.

De synergie tussen vertegenwoordigers van diverse Nederlandse spelers (centrale overheid en lagere overheden, parlementsleden, bedrijfsleven, ngo's en andere stakeholders) in Brussel moet optimaal zijn. Van groot belang is dat voldoende Nederlanders op belangrijke posities in de ambtelijke diensten van de Commissie zitten. De nieuwe Nederlandse Europarlementariërs moeten zorgen voor vertegenwoordiging in alle belangrijke commissies. Zo zit er momenteel geen Nederlandse Europarlementariër in de belangrijke juridische commissie JURI, die over veel relevante wetgeving gaat. Dat is een gemiste kans.

Naarmate het belang van Brusselse besluitvorming toeneemt, moet steeds opnieuw worden afgewogen of de Nederlandse vertegenwoordiging in Brussel nog adequaat is.

COLOFON

Redactie:

VNO-NCW / MKB-Nederland
kantoor Brussel

Bronnen:

BusinessEurope: A business ambition for 2030; a Europe with opportunities for all, december 2018

SMEunited: Memorandum for the European elections 2019; strengthening crafts and SMEs for the future of the European Union, december 2018

BusinessEurope en SMEunited zijn de Europese koepelorganisaties van VNO-NCW en MKB-Nederland

